

INFRATUZILMA LOYIHALARINI MOLİYALASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI VA UNI O‘ZBEKISTONDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI

Jo‘rabekova Xumora Muzaffar qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti talabasi

jurabekovaxumora@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda xalqaro tajribalar, xususan, PPP (Davlat-xususiy sheriklik), suveren obligatsiyalar, xalqaro moliya institutlari va yashil moliyalashtirish mexanizmlaridan foydalanish amaliyotlari tahlil qilingan. Shuningdek, ushbu yondashuvlarni O‘zbekiston sharoitida tatbiq etish imkoniyatlari baholangan. Tahlil davomida iqtisodiy samaradorlik, investitsion xavfsizlik, huquqiy baza va institutsional salohiyat mezonlari asosida chet el tajribasi bilan solishtirma tahlil olib borilgan.

Kalit so‘zlar: infratuzilma loyihalari, moliyalashtirish, davlat-xususiy sheriklik, xalqaro tajriba, O‘zbekiston, yashil obligatsiyalar, investitsion xavfsizlik, institutsional islohotlar

Аннотация: В статье рассмотрен международный опыт финансирования инфраструктурных проектов, включая механизмы ГЧП, суверенные облигации, международные финансовые институты и «зелёное» финансирование. Особое внимание уделено возможности применения данных инструментов в условиях Узбекистана. Сравнительный анализ основан на критериях экономической эффективности, инвестиционной безопасности, правовой базы и институционального потенциала.

Ключевые слова: инфраструктурные проекты, финансирование, государственно-частное партнёрство, международный опыт, Узбекистан, зелёные облигации, инвестиционная безопасность, институциональные реформы

Abstract: This article analyzes international practices of infrastructure project financing, including mechanisms such as Public-Private Partnerships (PPP), sovereign bonds, international financial institutions, and green finance instruments. The study further explores the feasibility of applying these approaches in Uzbekistan. A comparative analysis was conducted based on economic efficiency, investment security, legal framework, and institutional capacity.

Keywords: infrastructure projects, financing, public-private partnership, international experience, Uzbekistan, green bonds, investment security, institutional reforms

Kirish

Infratuzilma iqtisodiy o‘shish, raqobatbardoshlik va jamiyat farovonligi uchun tayanch omillardan biridir. Jahon tajribasida davlatning moliyaviy imkoniyatlari cheklangan.

holatlarda infratuzilmani rivojlantirishda turli moliyalashtirish manbalaridan foydalanish amaliyoti keng tarqalgan. Bugungi kunda O‘zbekiston ham energetika, transport, kommunal xizmatlar kabi strategik yo‘nalishlarda zamonaviy infratuzilma loyihalariga ehtiyoj sezmoqda.

Xalqaro tajriba infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlik modellari, qarz vositalari va xalqaro institutlar ishtirokini o‘z ichiga olgan turli yondashuvlarni o‘zida mujassam etadi. Jumladan, davlat-xususiy sheriklik (PPP) modeli rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhim vositaga aylangan. Bu model orqali davlat sektori xususiy kapitalni jalb qilish, texnologiya va boshqaruv tajribasidan foydalanish imkoniga ega bo‘ladi. Masalan, Buyuk Britaniyada qo‘llanilgan “Private Finance Initiative” modeli asosida 700 dan ortiq infratuzilma loyihasi muvaffaqiyatli amalga oshirilgan. Kanada, Hindiston va Braziliya kabi davlatlar ham ushbu yondashuvni turli sektorlarda, xususan transport, energetika va sog‘liqni saqlash sohalarida tatbiq etib kelmoqda.

Shuningdek, suveren obligatsiyalar orqali infratuzilmani moliyalashtirish mexanizmi keng qo‘llaniladi. Bu usul Yaponiya, AQSh va Yevropa davlatlarida uzoq muddatli loyihalar uchun moliyaviy barqarorlikni ta‘minlash vositasi sifatida ishlatiladi. Suveren obligatsiyalar investorlar uchun davlat tomonidan kafolatlangan xavfsiz moliyaviy vosita bo‘lib, u likvidlikni ta‘minlaydi va davlat uchun arzon moliya manbai hisoblanadi. Ular nafaqat infratuzilmani, balki iqtisodiy faollikni rag‘batlantirish vositasi sifatida ham xizmat qiladi.

Bundan tashqari, infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda xalqaro moliya institutlarining roli katta. Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki (OTB), Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki (YTTB) kabi tashkilotlar O‘zbekiston hamda boshqa ko‘plab mamlakatlarda infratuzilma sohasiga imtiyozli kreditlar, texnik yordam va tender jarayonlarida shaffoflikni ta‘minlash bo‘yicha ko‘mak berib kelmoqda. Ular tomonidan taqdim etiladigan kompleks yondashuv loyihalarning moliyaviy va institutsional jihatdan barqaror bo‘lishini ta‘minlaydi.

Yana bir muhim yo‘nalish bu yashil moliyalashtirish hisoblanadi. So‘nggi yillarda Evropa Ittifoqi va Xitoy yashil obligatsiyalar orqali ekologik toza, energiyani tejaydigan infratuzilma loyihalarini faol qo‘llab-quvvatlamoqda. Masalan, 2023-yilda Xitoyda chiqarilgan yashil obligatsiyalar hajmi 150 milliard AQSh dollariga yetdi. Ushbu obligatsiyalar atrof-muhitga kam salbiy ta‘sir ko‘rsatadigan loyihalarni moliyalashtirish uchun mo‘ljallangan bo‘lib, investorlar orasida yuqori talabga ega.

O‘zbekiston sharoitida esa infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish masalasi “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida ustuvor yo‘nalish sifatida belgilanmoqda. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida PF-158-sonli²⁰ Farmonida ushbu strategik maqsadlar aniq

²⁰ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida PF-158-sonli Farmoni: <https://lex.uz/ru/docs/-6600413>

belgilab berilgan. Hozirda mamlakatda ilk bor PPP asosida transport (masalan, “Toshkent – Andijon” temir yo‘l loyihasi) va energetika (Istiqlol GES, Quvvat-1) sohalarida amaliy loyihalar amalga oshirilmoqda. Bu loyihalar O‘zbekiston iqtisodiyoti uchun yangi bosqichni boshlab beradi va xalqaro tajriba asosida barqaror moliyalashtirish mexanizmlarining tatbiq etilishini ko‘rsatadi.

Infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda xalqaro tajriba ko‘plab omillar bo‘yicha tizimlashtirilgan va barqaror yondashuvlarni namoyon etadi. Bunda iqtisodiy samaradorlik, investitsion xavfsizlik, huquqiy baza va institutsional salohiyat asosiy tahlil mezonlari sifatida ajralib turadi. Quyidagi jadvalda ushbu mezonlar bo‘yicha yetakchi davlatlar tajribasi bilan O‘zbekiston sharoiti solishtirilib, mavjud imkoniyatlar va kamchiliklar yuzasidan qisqacha izohlar berilgan. Bu tahlil O‘zbekistonda zamonaviy moliyaviy mexanizmlarni joriy etish bo‘yicha aniq strategik yo‘nalishlarni belgilashda amaliy ahamiyat kasb etadi(1-jadval).

1-jadval

Infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda xalqaro tajriba va O‘zbekiston sharoitining taqqoslamasi

Tahlil mezonlari	Xalqaro tajriba	O‘zbekiston sharoiti	Izoh
Iqtisodiy samaradorlik	Yuqori (Britaniya, Xitoy)	O‘rtacha (boshlang‘ich bosqich)	Moliya modeli rivojlanmoqda
Investitsion xavfsizlik	Kafolatlangan tizimlar	Yangi qonunchilik shakllanmoqda	Risklar mavjud
Huquqiy baza	Rivojlangan	Takomillashmoqda	2021-yilgi PPP to‘g‘risidagi Qonun
Institutsional salohiyat	Yuqori (IFIs ko‘magi)	Rivojlanayotgan	PPP agentligi faol

Takliflar va istiqbolalar

1. PPP loyihalari uchun sektorlar bo‘yicha prioritetlar (energetika, transport, kommunal xizmatlar) aniqlanishi kerak.
2. Davlat kafolati asosida yashil obligatsiyalar chiqarish imkoniyati ko‘rib chiqilishi lozim.
3. Xalqaro moliya institutlari bilan shartnomalar shaffoflik va monitoring talablari asosida tuzilishi zarur.
4. Infratuzilma loyihalari uchun elektron tenderlar joriy etilishi zarur (masalan, "e-PPP Uzbekistan" platformasi).

Xulosa

Xalqaro tajribalar shuni ko‘rsatadiki, infratuzilma loyihalarini barqaror moliyalashtirishda turli moliyaviy vositalar uyg‘unligi muhim. O‘zbekiston sharoitida

ayniqsa PPP va yashil moliyalashtirish vositalaridan samarali foydalanish strategik ahamiyat kasb etadi. Bunda huquqiy va institutsional bazaning mustahkamlanishi hal qiluvchi rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. OECD (2023). Global Outlook on Financing Infrastructure. Paris: OECD Publishing.
2. World Bank Group (2022). Private Participation in Infrastructure (PPI) Database. Washington, D.C.
3. International Monetary Fund (2023). Sovereign Debt and Infrastructure Development. IMF Reports.
4. Asian Development Bank (2021). Public-Private Partnership Monitor: Asia. Manila: ADB.
5. Uzbekistan PPP Development Agency. (2024). Annual Report. Tashkent.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-sonli Farmoni. <https://lex.uz/docs/6600413>
7. European Investment Bank (2022). Green Bond Market Report. Luxembourg.
8. UN ESCAP (2023). Infrastructure Financing and Sustainable Development in Central Asia. Bangkok.
9. B. Muxtorov (2024). "O'zbekistonda PPP tizimi rivojlanishining muammolari va istiqbollari". Iqtisodiyot va Innovatsiya jurnali, №2.